

XII.

PROJEKTOWANIE I PLANOWANIE JEDNODNIOWEJ WYCIECZKI SZKOLNEJ W UJĘCIU PROCESOWYM¹

1.

SCENARIUSZ LEKCJI

Projektowanie i planowanie jednodniowej wycieczki szkolnej w ujęciu procesowym

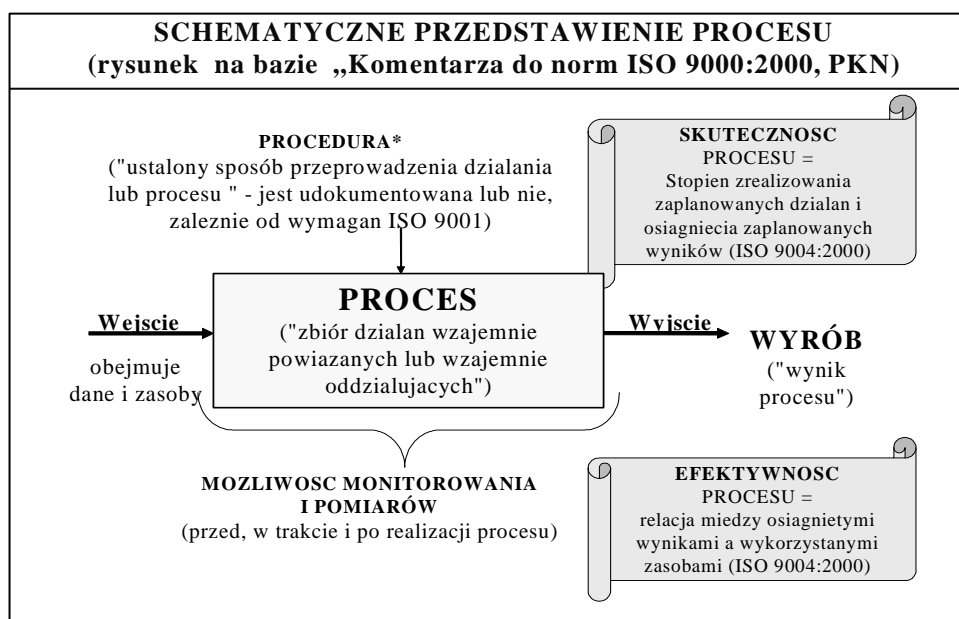
Opracowanie: Danuta Zakrzewska², Sylwia Szarek³

CELE:

- uczeń rozumie podstawy specyfiki i korzyści wynikające z podejścia procesowego,
- uczeń zna podstawowe cele wycieczki krajoznawczej oraz etapy jej realizacji,
- uczeń potrafi zaplanować wycieczkę jednodniową,
- uczeń potrafi zanalizować przebieg i realizację wykonanego zadania.

METODY PRACY: wykład, praca grupowa.

PRZEBIEG LEKCJI:

Rys.1. Schematyczne przedstawienie procesu

Źródło: Slajd z prezentacji – Sujak-Cyruł B., *Przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, materiały do użytku wewnętrznego w ramach studiów podyplomowych Szkolny Doradca Zawodowy prowadzonych przez Centrum Edukacji Nauczycielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego 2005/2006; Źródło pierwotne: Gruszka A., Niegowska E. *Komentarz do norm ISO 9000:2000*, Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 2001

1. Przedstawienie uczniom na foliogramie „Schematycznego przebiegu procesu”(Rys.1) z wyjaśnieniem, że:

¹ Praca powstała w ramach projektu grupowego (Zadanie nr 1b) do zajęć: *Przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, prowadzonych na studiach podyplomowych „Szkolny Doradca Zawodowy”.

² Zespół Szkół Nr 9 w Wałbrzychu.

³ Zespół Szkół Nr 9 w Wałbrzychu.

- ☉ „**Proces** – to „zbiór działań wzajemnie powiązanych lub wzajemnie oddziałujących, które przekształcają wejście w wyjście”⁴; jedna z 8 zasad zarządzania jakością nazywana „podejściem procesowym” mówi, że „pożądany wynik osiąga się z większą efektywnością, gdy działania i związane z nimi zasoby są zarządzane jako proces”⁵; norma ISO 9001 stawia organizacji wymóg systematycznego identyfikowania procesów stosowanych w organizacji oraz zarządzania nimi (a szczególnie wzajemnymi oddziaływaniami między tymi procesami) zgodnie z wymogami normy.”
- ☉ „**ISO** – to skrót oznaczający Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (International Organization for Standardization), potocznie nieprawidłowo stosowany także:
 - dla oznaczenia wydanych przez ISO norm dotyczących systemów zarządzania jakością takich jak ISO 9000, ISO 9001, ISO 9004 i ISO 19011 (czyli tzw. norm ISO serii 9000⁶),
 - lub nawet dla oznaczenia systemów istniejących w przedsiębiorstwach/organizacjach zgodnych z tymi normami, a zwłaszcza z ISO 9001.”
- ☉ „ISO 9001 – to wydana przez ISO międzynarodowa norma, której aktualne trzecie wydanie opublikowano w Polsce jako PN-EN ISO 9001:2001 „Systemy Zarządzania Jakością. Wymagania”

[Powyższe trzy cytaty pochodzą ze stron 56-58 publikacji: Sujak-Cyrul B., *Aktywność szkolnego doradcy zawodowego a przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, w: A. Krajna, L. Ryk, K. Sujak-Lesz (red.), *Edukacja zawodoznawcza i edukacja pro jakościowa w szkole*, Wyd. CEN UWr., MarMar, Wrocław 2005, s. 43-70]

2. Przedstawienie na foliogramie „Modelu systemu zarządzania jakością, którego podstawą jest proces” (Rys. 2). Omawiając rysunek nauczyciel wyjaśnia, że istotną rolę w określeniu wymagań wejściowych pełnią klienci i inne strony zainteresowane. Monitorowanie zadowolenia klienta wymaga oceny informacji dotyczącej percepcji klienta i innych stron zainteresowanych w zakresie spełnienia ich wymagań.
3. Zaprezentowanie schematu podprocesu programowania wycieczki. (Rys.3)
4. Planowanie wycieczki będzie się składało z 3 etapów (por. Rys. 3):

I ETAP – przygotowanie planowania

Etap ten wiąże się z:

- **planowaniem pracy turystyczno-krajoznawczej** – w tym miejscu należy wziąć pod uwagę że efekty pracy krajoznawczo-turystycznej zależą w znacznym stopniu od właściwego ułożenia planu imprezy turystycznej, przede wszystkim od realizacji zamierzeń.
- Układając plan należy także zwrócić uwagę na możliwość jego zrealizowania, ze względu na dostępność komunikacyjną i zagospodarowanie turystyczne terenów

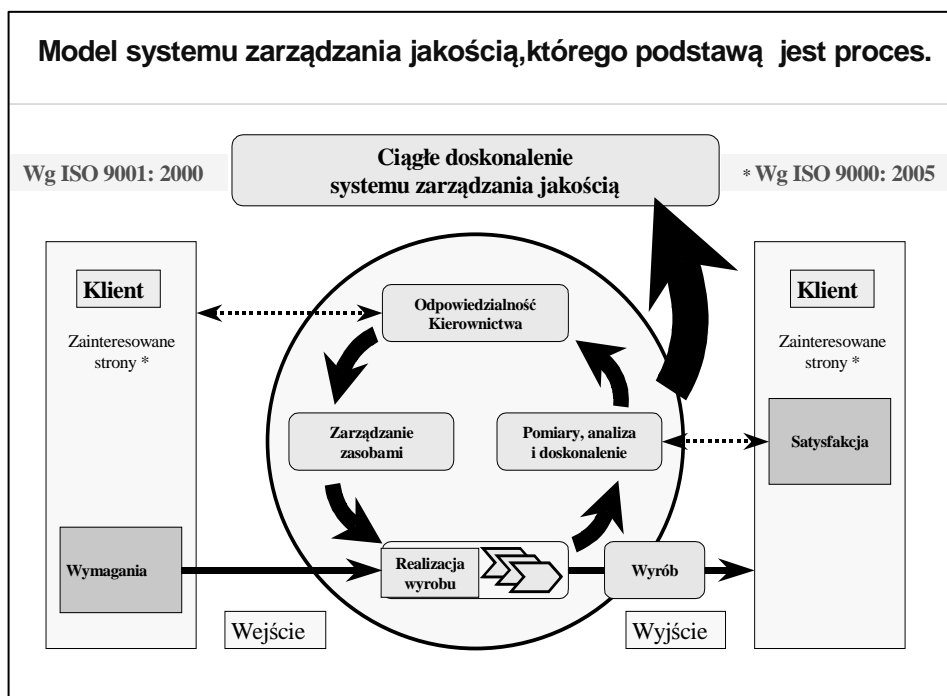
⁴ Przypis redakcyjny – W pracy, z której zaczerpnięto cytaty, znajduje się w tym miejscu przypis: „Definicja zaczerpnięta z normy PN-EN ISO 9000:2001, systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia. Przez powołanie się na ww. normę w normie PN-EN ISO 9001:2001 definicja ta stała się przynależną do PN-EN ISO 9001:2001.” PN-EN ISO 9000:2005 (U) zastępująca PN-EN ISO 9000:2001 utrzymała ww. definicję.

⁵ Jak wyżej.

⁶ Przypis redakcyjny – Normy ISO serii 9000 w 2006 r. obejmują:

- normę terminologiczną ISO 9000:2005 (zastępującą ISO 9000:2000 i wprowadzającą do niej nieliczne uściślenia terminologiczne bez naruszenia zawartych w niej podstaw zarządzania jakością),
- normę ISO 9001:2000 określającą podstawowe wymagania stawiane systemom zarządzania jakością, stanowiącą podstawę wdrażania i certyfikowania systemów zarządzania jakością w organizacjach,
- normę ISO 9004:2000 wskazującą możliwości doskonalenia funkcjonowania systemu i organizacji, oraz
- normę ISO 19011:2002 zawierającą wytyczne dotyczące auditowania systemów zarządzania jakością i/lub zarządzania środowiskowego.

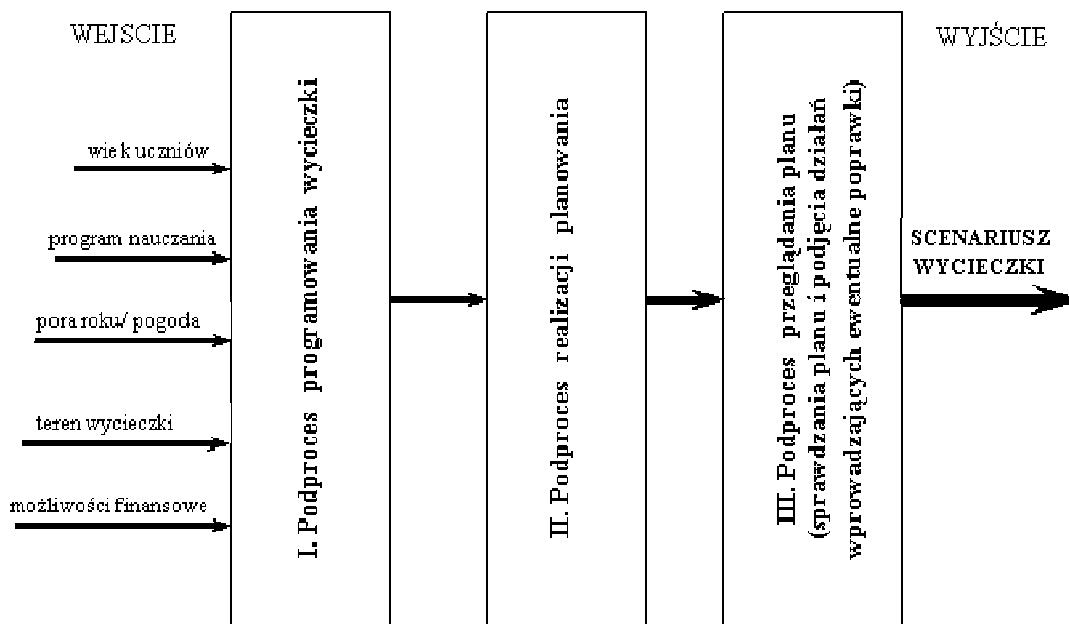
mniej uczęszczanych oraz nadmierną frekwencją na terenach i szlakach popularnych i związane z tym trudności w uzyskaniu usług.

Rys.2.
del

Mo-
sys-

Źródło: Slajd z prezentacji – Sujak-Cyrul B., *Przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, materiały do użytku wewnętrznego w ramach studiów podyplomowych Szkolny Doradca Zawodowy prowadzonych przez Centrum Edukacji Nauczycielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego 2005/2006; Źródło pierwotne: Norma PN-EN ISO 9000:2005 *Systemy zarządzania jakością. Podstawy i terminologia* i norma PN-EN ISO 9001:2000 *Systemy zarządzania jakością. Wymagania*.

Rys. 3 Podprocesy programowania i planowania wycieczki,
źródło: opracowanie własne autorki w ujęciu graficznym redakcji

- **organizacja grupy wycieczkowej** – uczniowie ustalają wraz z głównym organizatorem kto będzie uczestnikiem.
- **programowanie wycieczki** – najważniejszym czynnikiem wpływającym na ułożenie programu któremu powinny być podporządkowane pozostałe, jest cel wycieczki. W zależności od niego układamy trasę, typujemy obiekty do zwiedzania, przygotowujemy materiały do omówienia. Poza celem program wycieczki zależy od:
 - a. wieku i kwalifikacji turystycznej uczestników,
 - b. programu nauczania,
 - c. pory roku i warunków atmosferycznych,
 - d. terenu wycieczki,
 - e. możliwości finansowych szkoły i uczniów,
 - f. możliwości usługowych biur podróży.
- **opracowanie trasy wycieczki** – powinno dotyczyć możliwości wyboru najciekawszych, najbardziej charakterystycznych dla danego regionu obiektów. Opracowując szczegółową trasę wycieczki bierzemy pod uwagę założenia określone w programie wycieczki. Ważnym czynnikiem wpływającym na ułożenie trasy jest środek transportu, jakim dysponujemy oraz wykorzystanie aktualnych map i przewodników.
- **zasady wykorzystania czasu na wycieczkę** – opracowując szczegółowy program wycieczki powinniśmy podzielić ogólny czas trwania wycieczki na:
 - czas przejazdu, przejścia,
 - czas zwiedzania,
 - czas wypoczynku i posiłków.
- w miarę możliwości program zwiedzania układamy tak, aby obiekty najważniejsze znajdowały się na początku dnia, wtedy, gdy młodzież nie jest zmęczona, natomiast na wypoczynek, imprezy kulturalne rezerwujemy drugą połowę dnia.
- **sporządzenie preliminarzy wydatków** – mając ułożony program wycieczki, opracowaną trasę, znając liczbę uczestników i liczbę dni możemy sporządzić preliminarz.
Preliminarz – to kosztorys, który powinien się bilansować, a więc wpływy muszą pokrywać przewidziane wydatki. Partycypować w kosztach może np. komitet rodzicielski.

II ETAP – realizacja planowania

Należy zwrócić tu uwagę na:

- a. ścisłe przestrzeganie harmonogramu i wszystkich zasad związanych z jej realizacją tzn.:
 - zasad realizacji programu,
 - organizacja usług np. żywieniowych, transportu itp.,
 - współpraca kierownika wycieczki z przewodnikiem,
 - zasady porządkowe.
- b. identyfikację bazy dydaktycznej i wychowawczej w czasie trwania wycieczki np.:
 - wiązanie programu wycieczki z programem szkolnym np. z danego przedmiotu,
 - kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania się na wycieczce.

Ważnym czynnikiem decydującym o powodzeniu wycieczki jest konsekwentne realizowanie programu. Należy tu przekazać uczniom, że już w trakcie wycieczki będą konieczne pewne zmiany w programie spowodowane np. warunkami atmosferycznymi lub innymi nieprzewidzianymi okolicznościami. Ważne jest, aby ilość

zmian ograniczona była do minimum i nie zmieniała celu wycieczki oraz aby zrezygnować z najmniej ważnych punktów programu.

III ETAP – przegląd planu (sprawdzenie planu i podjęcie działań wprowadzających ewentualne poprawki/zmiany)

W trakcie podsumowanie należy zwrócić uwagę na sprawy organizacyjne, czy wszystkie etapy zostały prawidłowo zaplanowane, czy konieczne są jakieś zmiany i konkretne poprawki. Uczniowie analizują zaplanowaną wycieczkę i wyrażają swoje opinie oraz podają propozycje ewentualnych zmian.

5. Zapoznanie uczniów z celami, które uwzględnia się przy zaplanowaniu wycieczki:

Cele podstawowe:

- kształtowanie osobowości młodzieży,
- zaradność,
- przedsiębiorczość,
- dyscyplina.

Cele poznawcze:

- zaspakajanie i kształtowanie potrzeb poznawczych,
- umiejętność obserwacji,
- wzbogacanie wiedzy i umiejętności,
- rozwój zainteresowań.

Cele zdrowotne:

- nawyki spędzania wolnego czasu

Cele kulturalne:

- kontakt z życiem kulturalnym i artystycznym
- właściwy stosunek do dóbr kultury

6. Uczniowie wspólnie szukają pomysłu gdzie wybiorą się na wycieczkę jednodniową a następnie dzielą się na 4 grupy, w których opracowują plan i program wycieczki.

7. Spośród wszystkich grup wybierany jest najlepszy scenariusz wycieczki.

8. Uczniowie wspólnie dyskutują nad ewentualnymi poprawkami i realizacją zaplanowanej wycieczki. Określają, jakie były uwarunkowania na „wejściu” a jakie na „wyjściu”, czy zamierzone cele są możliwe do zrealizowania. Dokonują oceny mocnych i słabych stron, w których szukają lepszych rozwiązań.

BIBLIOGRAFIA:

Sujak-Cyryl B., *Przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, materiały do użytku wewnętrznego w ramach studiów podyplomowych Szkolny Doradca Zawodowy prowadzonych przez Centrum Edukacji Nauczycielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego 2005/2006.

Sujak-Cyryl B., *Aktywność szkolnego doradcy zawodowego a przygotowanie do pracy w organizacjach objętych systemami zarządzania: jakością, środowiskiem, bhp*, w: Krajna A., Ryk L., Sujak-Lesz K. (red.), *Edukacja zawodoznawcza i edukacja pro jakościowa w szkole*, Wyd. CEN UW, MarMar, Wrocław 2005, s. 43-70.

1.1.

EWALUACJA PRZEPROWADZONEJ LEKCJI

Projektowanie i planowanie jednodniowej wycieczki szkolnej w ujęciu procesowym

Opracowanie: Danuta Zakrzewska⁷, Sylwia Szarek⁸

Lekcja została przeprowadzona w klasie drugiej w Liceum Socjalnym na godzinie wychowawczej. Klasa postanowiła, że pojedzie na wycieczkę szkolną, więc mieli możliwość samodzielnego zaplanowania jej przebiegu. Na początku zapoznano uczniów z korzyściami podejścia procesowego w zaplanowaniu wycieczki. Uczniowie po teore-

⁷ Zespół Szkół Nr 9 w Wałbrzychu.

⁸ Zespół Szkół Nr 9 w Wałbrzychu.

tycznej części lekcji zostali podzieleni na 4 grupy a następnie przeszli do części praktycznej, czyli zaplanowania wycieczki 1 dniowej. Zapoznałam ich z podstawowymi celami, na które trzeba zwrócić uwagę przy planowaniu wycieczki. Wspólnie wybrali miejsce wycieczki – Wojsławice w okolicach Niemczy. Mieli do dyspozycji mapy i przewodnik po Polsce. W ten sposób niektórzy uczniowie po raz pierwszy mogli posługując się przewodnikiem wyszukać interesujące ich miejsce wycieczki. Układając plan wycieczki mieli problemy z określeniem możliwości jego realizacji.

 SCENARIUSZ 1-DNIOWEJ WYCIEZKI
WYCIEZKA DO OGRODU BOTANICZNEGO W WOJSŁAWICACH
<p>WYJAZD DNIA 12.10.2006 O GODZ. 7.00 KIEROWNIK WYCIEZKI: SYLWIA SZAREK, NAUCZYCIELE: DANUTA ZAKRZEWSKA, MAŁGORZATA GRELEWICZ. LICZBA OSÓB- 30 + 3 NAUCZYCIELI.</p>
<p>Cele szczegółowe: Uczeń powinien wykazać się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wiadomościami dotyczącymi: <ol style="list-style-type: none"> 1. pojęć: ogród botaniczny, gatunki objęte ochroną prawną, pomniki przyrody, skanseny, 2. zabytki architektury, 3. zasad obowiązujących w czasie wycieczki, - <u>postawami świadczącymi o:</u> <ol style="list-style-type: none"> 1. przekonaniu, że konieczne jest respektowanie zasad ochrony gatunków roślin, 2. przekonanie, że konieczna jest ochrona zabytków architektury, kultury bi sztuki ludowej, 3. przestrzeganiu ustalonych norm i zasad postępowania,
<p>Program wycieczki: 7⁰⁰- zbiórka przed szkołą i wyjazd autokarem z Wałbrzycha. 10⁰⁰-13⁰⁰ zwiedzanie ogrodu botanicznego w Wojsławicach 13⁰⁰-14⁰⁰ przejazd do Niemczy, starego grodu polskiego z X w., obiad 14⁰⁰ - 16⁰⁰ zwiedzanie Niemczy i okolic 16⁰⁰ -19⁰⁰ powrót do Wałbrzycha, rozejście koło szkoły</p>
<p>Preliminarz wydatków: <u>Źródła dochodów</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rada rodziców-300zł. 2. Pieniądze ze sprzedaży ciasta upieczonego przez uczniów-200zł. 3. Wkład własny-610zł. <p style="text-align: center;">1110zł.</p> <p><u>Wydatki:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Autokar-600zł. 2. Wejście do ogrodu botanicznego-300zł. 3. Obiad-210zł. <p style="text-align: center;">1110zł.</p>
<p>Regulamin uczestników wycieczki: <u>W miejscu zbiórki:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Punktualne przybycie na miejsce zbiórki. 2. Zajęcie stałego miejsca w autokarze. 3. Umieszczenie podręcznego bagażu w miejscu, w którym nie będzie stwarzał zagrożenia w czasie jazdy. <p><u>W czasie jazdy:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stosowanie się do uwag nauczyciela i kierowcy. 2. Nie chodzenie po autokarze, nie wychylanie się przez okno. 3. Uczestnicy wycieczki są dla siebie mili, nie hałasują i nie brudzą autokaru. 4. Na parkingach zachowują ciszę, czystość, nie oddalają się od grupy. <p><u>W czasie wędrówek w terenie:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wszyscy idą z grupą, nie oddalają się nigdzie bez wiedzy wychowawców. 2. Uważnie słuchają informacji przekazywanych przez przewodnika. 3. Wykazują się wysoką kulturą. <p><u>W zwiedzanych obiektach:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zachowują ciszę. 2. Nie dotykają okazów roślin i eksponatów. 3. Uważnie słuchają przewodnika.
Autorzy: Albrecht J., Kołodziej P., Szwarz K., Kazimierski M., kl. II LS Wałbrzych

Byli bardzo zaangażowani, a nawet niektórzy zdumieni, że w okolicach Niemczy jest tyle ciekawych miejsc, które można zwiedzić. Grupy bardzo starannie wytypowały miejsca, do których chcą się udać, i które są charakterystyczne dla tego regionu. Przypomniałam również o sytuacji, która może być powodem zmiany trasy zwiedzania z powodu np. warunków atmosferycznych. Musieli także zwrócić uwagę na liczbę uczestników, która nie jest zależna od nich, co może mieć wpływ na rezerwowanie wejść w obiektach. Ważnym czynnikiem jest również pora roku (jesień, zima), w której odbędzie się wycieczka jest ona narzucona harmonogramem ustalonym wcześniej przez Radę Pedagogiczną. Uczniowie bardzo rzetelnie i skrupulatnie opracowali czas przejazdu i wędrówki z ustaleniem czasu i miejsc posiłków.

Zwracali uwagę na to, aby obiekty najważniejsze znajdowały się na początku dnia, wtedy, gdy nie będą jeszcze bardzo zmęczeni. Przy opracowaniu preliminarza wydatków grupy nie miały problemu z określeniem wydatków. Większy problem sprawiało im znalezienie źródeł dochodów. Jedna grupa w dochodach ujęła wpływy z tytułu sprzedaży własnych wypieków na terenie szkoły za zgodą Pani Dyrektor, z funduszy Rady Rodziców oraz własnego wkładu pieniędzy (kieszonkowe).

Grupy po opracowaniu planu i programu wycieczki analizowały jeszcze raz prawidłowość wykonania, zrozumieli, że realizacja jest zależna od wiedzy i pomysłowości oraz, że ważne jest uwzględnienie czynników, na które mamy wpływ (zmienne) i takie, które nie są od nas zależne (stałe).

Po zakończeniu zadania uczniowie byli zadowoleni z własnej pracy. Nie wiedzieli wcześniej, że zorganizowanie 1 dniowej wycieczki wymaga bardzo dobrej organizacji i pomysłowości, a także czasu. Największym problemem mieli z ustaleniem czasu przeznaczonego na poszczególne etapy wycieczki.

Po wspólnym przeanalizowaniu realności i sposobu zorganizowania wycieczki wybraliśmy najlepszy scenariusz (↵ patrz tekst w ramce ↵), który wykorzystamy w najbliższym czasie. W wybranym scenariuszu szukaliśmy dodatkowych ulepszeń np. w przypadku ustalenia trasy zwiedzania, wybraliśmy z przewodnika dwa ciekawe miejsca, które nie były ujęte wcześniej na trasie zwiedzania.

Podsumowując uczniowie stwierdzili, że zaprojektowali działanie (wycieczkę), aby osiągnąć cel zgodnie z podejściem procesowym. Jesteśmy zadowoleni z przeprowadzonej lekcji, uważamy, że cele lekcji zostały osiągnięte.